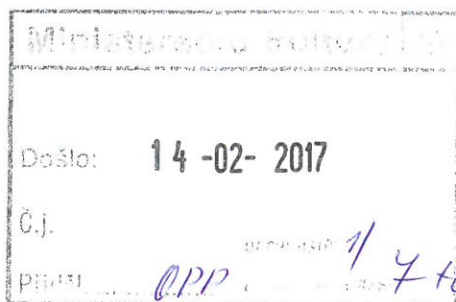

SOVAMM

společnost pro obnovu vesnice a malého města, z.s.

sekretář: Zuzana Syrová, Kuršova 30, 635 00 Brno-Bystře, tel.: (+420) 736 657 048
IČO: 62 16 05 16 // DIČ: CZ62160516 // číslo účtu: 1485023001/5500 // www: <http://sovamm.cz>

Ministerstvo kultury
Odbor památkové péče
Maltézské náměstí 1,
118 11 Praha 1

Brno, 6.2.2017

Věc: Mravín - návrh památkové zóny

V příloze Vám zasíláme návrh památkové zóny Mravín (lokalita Mravín a Malý Mravín, okr./ORP Chrudim).
Návrh je vychází z aktualizace plošného průzkumu vsi z roku 2012.

MKCRP00B3ELX

S pozdravem

ing. arch. Jiří Syrový
prezident SOVAMM

Přílohy:

Návrh památkové zóny Mravín - textová část

Zákres hranice nad polohopisným podkladem aktuální katastrální mapy v měř. 1:5000

Památkové hodnocení zástavby

CD-R s digitální dokumentací obsahující mimo výše uvedené přílohy:

- Plošný průzkum vesnice Mravín z roku 2012 (autor Zuzana Vařeková)
- Hranice navrhované památkové zóny zpracovaná v podrobnosti aktuální digitální katastrální mapy ve formátu Esri shapefile
- Fotodokumentace vesnice Mravín z archivu SOVAMM / SOVPIS - celkové záběry

- a) **Lokalita:** MRAVÍN
KOD_CZ 10049
- b) **Obecní úřad:** Obecní úřad Jenišovice
Jenišovice 67
468 33 Jenišovice
- c) **Obec s rozšířenou působností:** Chrudim
Resselovo nám. 77
537 01 Chrudim

d) Charakteristika území

Vesnice Mravín leží 7 km na západ od Vysokého Mýta v geomorfologicky měkce modelovaném terénu v nadmořské výšce 334 m. Vesnice je položena na mírně nakloněné plošině k severu při úpatí Vraclavského hřbetu na východě a vrchu Hradisko na západě. Jižně od vesnice se rozkládá rovina až k Luži. Vrch Hradisko představuje výraznou dominantu krajiny a zároveň jedinou prohlášenou kulturní památku v Mravíně¹. Sídlo leží na pomezí regionu Vysokomýtska a Chrudimska. Oblast Vysokomýtska patří mezi známou lokalitu s pozdně středověkými vesnickými domy, ale především se jedná o lokalitu charakteristickou vesnickou zděnou opukovou architekturou převážně z devatenáctého století.

Ze současného půdorysu vesnice je na první pohled patrný návesní typ vesnice, který odpovídá vysazení vesnice ve vrcholném středověku. Uprostřed návsi leží vodní nádrž, jejíž dnešní tvar je totožný s tvarem zachyceným na mapě stabilního katastru. Zhruba půl kilometru od návsi jihovýchodním směrem leží enkláva domů nazývaná „Dolní“ Mravín. Tato zástavba zřejmě souvisela s rybníkem, který se zde rozkládal v raném novověku. Zřejmě první písemná zmínka o rybníku zvaným Mirkovec (později Měrkovec) pochází z počátku sedmnáctého století, z roku 1623. Rybník byl v poslední třetině devatenáctého století vysušen a rozparcelován.

Na katastru vesnice Mravín je také situována samota Bětník a bývalý panský dvůr Popovec. Jedná se o samostatné lokality, které jsou od vesnice poměrně vzdálené a pohledově se spolu neuplatňují. Samota Bětník se nachází ve vzdálenějším údolí a skládá se ze dvou usedlostí, bývalého panského

¹ Vrch Hradisko, je prohlášen jako archeologická lokalita na táhlé ostrožně nad vsí bez výraznějších stop po fortifikaci. Předpoklad, že jedná o hradištní až středověkou polohu, byl založen na sběru archeologického materiálu. V rámci průzkumu prozatím nebyla nalezena písemná zmínka o tvrzi. Doc J. Teplý pochybuje o správné lokalizaci, in: J. Teplý, *Feudální pozemková držba v předhusitském Chrudimsku*, Pardubice 1997.

mlýna a hájovny. Popovec leží na náhorní plošině Vraclavského hřbetu, Na Vrších, a jedná se o bývalý panský dvůr, který byl v devatenáctém století rozparcelován a jako osada připojen k obci Mravín.

Historický vývoj sídla

Název vesnice, Mravín, pochází ze staročeského slova *mraví* (mravenec), doplněné přivlastňovací příponou –ín. Vesnice Mravín vystřídala v průběhu svého vývoje několik majitelů. Zdejší úrodná půda předurčovala obyvatele vesnice, jako i řadu vesnic v okolí, k zemědělství. První písemná zmínka o vesnici je obvykle datována do roku 1457, ale ve skutečnosti je o několik desítek let starší a pochází z roku 1410, kdy byla vesnice poprvé uvedena jako majetek panství Košumberk. V roce 1470 se vesnice objevuje v majetku pánů z Domanic (severně od Luže), kde je Mravín spolu s vesnicemi Zalžany, Jenišovice, Štenec, Bělá, Oletice (Voletice), Hluboké, Turov, Roubovice (Hroubovice) darován jako odúmrť králem za věrné služby Janovi z Břístí, Janovi z Jestříbce, a Heřmanovi ze Sulic. Poté Mravín opět přechází k panství Košumberk, kam přísluší až do roku 1690. V tomto roce byl jeden díl košumberského majetku na žádost majitelky hraběnky Hysrlové separován pod statek Roubovice, kam přechází s osmi vesnicemi i Mravín (dále Lozice, Jenšovice, Martinice, Mentour, Popovec, Sedlec). Roku 1722 opět vesnice mění svého majitele a putuje k Chroustovickému panství, kde zůstává v majetku až do rozpadu feudálního zřízení. Od roku 1850 do roku 1960 byl Mravín samostatnou obcí, která patřila do soudního a politického okresu Vysoké Mýto. Při správní úpravě okresů v roce 1960 byla vesnice přičleněna k Chrudimskému okresu, od roku 1970 vedena jako osada blízké vesnici Štěnec a dnes je přičleněna jako jedna ze čtyř vesnic k obci Jenišovice. V současné době bydlí v Mravíně 35 obyvatel ve 30 domech.

Pro vesnici je dochována souvislá řada pozemkových knih od roku 1561 až do devatenáctého století. V rámci archivního průzkumu byly z pozemkových knih poskládány souvislé řady držitelů jednotlivých usedlostí a díky této identifikace můžeme určit, které usedlosti se ve vesnici nacházely v předbělohorské době. Z pozemkových knih vyplývá, že základní rozvržení usedlostí kolem návsi bylo stejné se stavem, který známe z pozdějších pramenů a i se stavem dnešním. V nejstarší v pozemkové knize je evidováno 11 usedlostí; 8 gruntů (čp. 1, 2, 3, 4, 14, 16, 18, 19) a 3 zahradníci (čp. 5, 15, 17). Nelze ovšem na základě dochovaných pramenů jednoznačně rozhodnout, zda podíl zahradnických usedlostí je dán druhotným oddělením pozemků ze starších lánů, anebo tomu bylo dáno od počátku vysazení vesnice. Třicetiletá válka zřejmě výrazně vesnici nepoškodila, neboť po třicetileté válce není zachycen v berní rule žádný statek pustý a pouze jedna usedlost ze selského stavu poklesla mezi zahradníky; uvedeno 7 gruntů (čp. 2, 3, 4, 14, 16, 18, 19) a 4 chalupníci (čp. 1, 5, 15, 17). V této době ve vesnici žilo ve vesnici zhruba 50 obyvatel. Vývoj vesnice až do začátku 18. století byl pozvolný. Ve

fassi z roku 1714, která sloužila jako podklad pro Tereziánský katastr, byl zachycen stejný počet usedlostí (7 selských a 4 chalupnická stavení) a navíc dvě chalupy podruhů, které prozatím nelze identifikovat kvůli chybějícím archivním podkladům. Tak jako jinde bylo 18. století pro vesnici ve znamení nárůstu chudších chalup a do jeho závěru jich přibýlo celkem 7. Při prvním číslování domů prováděném v roce 1770/1771 stálo v Mravíně 19 čísel popisných a další stavby byly připojeny k vesnici v samotě Bětník a v panském dvoře Popovec. Okruh prvního číslování domů začínal při okraji návsi hospodou čp. 1 a pokračoval po směru hodinových ručiček po jižní straně návsi, do enklávy „Dolní“ Mravín, po západní a severní straně návsi a končil usedlostí na východní straně návsi. Souvislá řada čísel popisných pokračovala samotou Bětník (čp. 20, 21) a panským dvorem v Popovci (čp. 22). Rekonstrukcí prvního okruhu číslování byly zachyceny v jádru vesnice nové stavby domkářů (čp. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13), které byly situovány převážně na západní straně návsi a v „Dolním“ Mravíně. K roku 1788 bylo v Josefském katastru zaznamenáno ještě jedno popisné číslo, čp. 25.

V průběhu osmnáctého století se dotvořil dnešní půdorys vesnice, který byl při pozdějším vývoji již pouze zahušťován. Pozvolný nárůst domů pokračoval i v devatenáctém století – k roku 1839 bylo zaznamenáno čp. 22 a 24, k roku 1855 čp. 26, v roce 1866 postavena chalupa čp. 27, následně domy čp. 28 a čp. 29 v „Dolním“ Mravíně a devatenácté století uzavřela výstavba kovárny na návsi.

Dvacáté století do urbanistického vývoje této vesnice v podstatě nezasáhlo na rozdíl od obecného vývoje českých vesnic. V zahradě usedlosti čp. 18 byl v letech 1939/1940 vystavěn deputátní domek, v druhé polovině dvacátého století proběhly přestavby dvou stodol na rodinné domy čp. 23 a 30 a došlo ke zbourání výměnku a stodoly v usedlosti čp. 1.

Stavební vývoj zástavby

Pozůstatkem středověkého vysazení vesnice je půdorys a tvar návesního jádra, který byl zřejmě pravidelně rozměřen kolem trojstranné obdélné návsi přiléhající otevřenou stranou k úpatí Hradiska. Půdorys vesnice tvoří náves obdélníkového tvaru s usedlostmi uspořádanými po obvodu severní, jižní a východní strany návsi a na západní straně s domkářskou zástavbou a dodnes lze při pohledu na zástavbu kolem návsi zřetelně lokalizovat sociální rozložení obyvatelstva a jejich stavení. Uprostřed návsi leží vodní nádrž, jejíž dnešní tvar je totožný s tvarem zachyceným na mapě stabilního katastru.

O stavební činnosti a vývoji domů ve vesnici ve starším období, v šestnáctém, sedmnáctém, i osmnáctém století toho víme málo, protože starší fáze byla překryta pozdější stavební činností. Cenné informace nám proto poskytují archivní prameny, historické kresby a fotografie. Kresba usedlosti čp. 14 z roku 1900 zachytila dům, odpovídající stavební charakteristice pozdně

středověkého domu charakteristického pro řešenou oblast. Tyto stavby lze poznat podle specifického uspořádání, které se vyznačuje vysokou roubenou obytnou místností. Na vysoký přední díl navazovaly patrové síně a komory. Obdobnou stavební charakteristiku domů lze předpokládat i u ostatních domů v usedlostech, což nám potvrzují útržkovité zmínky v pozemkových knihách (např. „*komora nad síní ... horní komora ...dolní komora...*“).

Archivní prameny dosvědčují převažující zastoupení dřevěných konstrukcí u zdejších domů i hospodářských staveb až do začátku devatenáctého století. Mapa stabilního katastru z roku 1839 zaznamenala velké množství staveb značených žlutě, tedy objektů ze spalných konstrukcí, pravděpodobně dřevěných, roubených. Jednalo se převážně o domy domkářů (čp. 11, 12, 13, 22, 24), některé domy v usedlostech (čp. 15, 16, 17) a všechny stodoly. Ale i u objektů označených na mapě červeně, tedy nespalných, byla díky archivním pramenům potvrzena roubená konstrukce obvodových stěn (čp. 9). Lze tedy prohlásit, že většina objektů ve vesnici byla roubené konstrukce se spalnou krytinou z došků, či šindelů. Ovšem s ohledem na dlouhou tradici zdění na Vysokomýtsku, která zasahuje na vesnici až do 17. století, nelze vyloučit, že některé části obvodového zdiva domů i hospodářských staveb mohly být zděné. Na mapě stabilního katastru byly zobrazeny i požárně vyhovující stavby, značené červeně. Díky provedenému průzkumu víme, že se jednalo již o zděné přízemní domy z opuky, se sedlovou střechou s polovalbou, lichoběžníkovým štítem a krytým zápražím (čp. 3, 5). Zděné domy první poloviny devatenáctého století byly stavěny s tradiční trojdílnou dispozicí, jednotraktové, komorového typu, s tradičním způsobem vytápění – s nepřímým způsobem vytápění ze síně. Zadní část síně byla celá vyhrazena kuchyňskému provozu, nebo zde byla při světnici vyzděna kuchyňská nika s otevřeným ústím dymníku, vynášeným klenutým pasem. Pod ústím dymníku ve stěně oddělující síň a světnici byly vyzděné charakteristické otvory pro obsluhu tradiční sestavy otopných zařízení, pece a kamen, a při nich podesta pro oheň na vaření (čp. 3, 25). Pro první polovinu devatenáctého století bylo charakteristické používání valené klenby v černých kuchyních (čp. 3, 25). Světnice byly uzavírány trámovými stropy, chlévy a komory trámovými stropy nebo valenými klenbami (čp. 19, 24). Dochovaných krovových konstrukcí, které lze dle konstrukce přiřadit do první poloviny devatenáctého století, je ve vesnici minimum. Jedná se o jednoduché hambalkové konstrukce s jednou úrovní hambalků (čp. 25) a hambalkové konstrukce s dvojicí stojatých stolic pod konci hambalků (chlévy čp. 3). Usedlosti byly uzavřeny v přední části zděnými klenutými branami s půlkruhovým profilem.

Kolem poloviny devatenáctého století se mění užívání klenebního systému a nově se uplatňují plackové klenby v obytných i hospodářských prostorách (čp. 2, 19, 27). Po polovině devatenáctého století se rozšiřuje užívání nového typ krovu, Rankovy konstrukce, který je přechodovým článkem k nástupu mladších vaznicových soustav (chlévy čp. 2, čp. 27). Impulsem k další stavební činnosti

v druhé polovině devatenáctého století byly požáry (r. 1864 usedlost čp. 4, 16 a 17). Po požáru byl ve vesnici postaven první patrový dům v zahradnické usedlosti čp. 17. Jedná se o patrový zděný dům z opuky, s lichoběžníkovým štítem a se sedlovou střechou s polovalbou, jejíž asymetrické nasazení chrání svým přesahem zápraží. Dispozice patrového domu je pouze dvojdílná, světnice a síň, v jejíž zadní části se nacházela zděná kuchyňská nika, a v patře byly situovány komory se sníženou podchodnou výškou (cca 2 metry). Na dům navazuje zděné hospodářské křídlo, které bylo částečně přístupné i ze síně a je uzavřené segmentovými klenbami.

Kolem poloviny devatenáctého století byl ve vesnici vystavěn jednotný typ domu, který lze označit hmotově za pozdně klasicistní stavbu (čp. 18, 27). Typologicky shodný vzhled a dispozice domů již svědčí o projektech z rukou školených stavitelů. Jednalo se o zděný přízemní dům, se sedlovou střechou, s lichoběžníkovým štítem a krytým zápražím. Přední průčelí domu bylo trojosé se segmentovým záklenkem oken a interiéry klenuté plackovými klenbami. Výstavba hmotově stejného typu domu, která navazovala na klasicistní přízemní stavby této oblasti, pokračovala až do závěru sedmdesátých let devatenáctého století. Po požáru v roce 1877 bylo postaveno pět novostaveb v domkářské zástavbě na západní straně návsi (čp. 8, 10, 11, 12, 13, 22). Hmota a dispozice domů byla shodná; zděný přízemní dům se sedlovou střechou, s lichoběžníkovým štítem, krytým zápražím a segmentově klenutými okenními otvory, s tradiční trojdílnou dispozicí, jednotraktovou, komorového typu. V této době opět přichází změna klenebního systému. V poslední třetině devatenáctého století byly uzavírány síně, sklepy a hospodářské prostory klenbami segmentového profilu (čp. 1, 10, 17, 22), u větších prostor ve skladbě s dělicími zděnými pasy (chlěvy čp. 3), později (od konce 19. století) s válcovanými ocelovými profily (čp. 1, 5, 6, 22, 25, 26).

V závěru devatenáctého století přichází do vesnice řada inovací v používání stavebních konstrukcí. Významná změna ve způsobu vytápění a vaření spočívala v postupném zavádění tzv. sporáků - kombinovaného zařízení pro vytápění a vaření. Inovace v podobě výstavby uzavřeného tahového komína svedeného až na zem se objevuje na stavebních plánech až od roku 1880 (čp. 2, 19, 20, výměnek u čp. 26). Stávající černé kuchyně byly upravovány na tahový provoz. Výraznou změnou, projevující se ve vzhledu stavby, byl přechod od používání hambalkových konstrukcí krovu k vaznicovému, s čímž souvisela realizace půdních polopater a zrušení tradičního krytého zápraží, které vytvářelo asymetrické nasazení střechy (novostavba domu čp. 2 z roku 1886).

Typickou stavbou usedlostí poslední třetiny devatenáctého století byly zděné stodoly uzavírající zadní stranu dvora. Stodoly byly stavěny z lomové přitesávané opuky se svislými štěrbinovými větracími průduchy. Krovky zděných stodol byly řešeny Rankovým typem krovu (čp. 3, 4, 16, 18 stavební plán u

čp. 1, 17), který je úspornější z hlediska množství potřebného dřeva a dovoloval zastřešit velké prostory bez nutnosti používat velké množství vazných trámů.

Na začátku dvacátého století po velkém požáru roku 1910 byla nově vystavěna celá usedlost čp. 14, nový zděný dům se sedlovou střechou a půdním polopatrem byl postaven jako pětidílný s tradiční trojdílnou dispozicí, řešen jako dvoutraktový, komorového typu. Usedlost ve třicátých letech doplnila ještě velká pětidílná cihelná stodola, která nahradila dřevěnou roubenou stodolu.

První třetina dvacátého století představovala ve vesnici období rozvoje a rozsáhlejších stavebních obnov domů a celých usedlostí. Usedlost čp. 18 je ukázkou prosperující usedlosti, výrazně modernizované ve 20 a 30. letech 20. století. Stavební činnost v tomto období se především orientovala na zvětšování úložných a skladovacích prostor. Stavba nových stodol od počátku dvacátého století probíhala napříč sociálními vrstvami. V usedlostech byly odstraňovány dosluhující stodoly a stavěny prostorné cihelné stodoly (čp. 2, 5, 19), nebo docházelo k výstavbě nových stodol na „zelené louce“ (čp. 3, 16, 25, 28). Charakteristickou stavební úpravou první třetiny dvacátého století bylo vztyčování nové střešní konstrukce s vaznicovým typem krovu a charakteristickým půdním polopatrem, který poskytoval další prostor k ukládání zemědělských plodin, či sena (čp. 1, 3, 5, 6, 13, 24, 26). S obnovou střech souvisela i úprava fasády, která byla v této době členěna typickými lisénovými rámci a doplněna charakteristickým kontrastem hladkých a hrubých ploch (čp. 3, 5, 10, 13, 16, 17). Starší fasády domů ve vesnici jsou dnes zachyceny pouze na historických fotografiích a ve většině případů jsou řešeny jako hladké, bez výraznější štukové výzdoby.

Nejmladší fázi zděných novostaveb domů představují domy v usedlosti čp. 18 z třicátých a čp. 15 ze čtyřicátých let dvacátého století, které potvrzují trvání zažitých a funkčních modelů tradičního stavitelství, jakými jsou půdorys, trojdílná dispozice domu a situování stavby na parcele až do poloviny dvacátého století. Novostavby se integrálně zapojily do vzhledu vesnice bez narušení urbanistických kvalit sídla.

Zhodnocení historického urbanismu a stavebního fondu

Mravín představuje kvalitně dochovaný sídlištní útvar reprezentující menší zemědělskou vesnici návesního typu v dochované podobě z 19. století. Stavební fond vesnice reprezentuje řada zděných budov pocházejících převážně z devatenáctého století. V sídle jsou zastoupeny především přízemní zděné stavby z opuky bez výrazné výzdoby fasád. Ve vesnici zůstal dochován pouze jeden dům čp. 24, ve kterém je do dnešních dnů dochována část obvodových stěn roubené konstrukce světnice

s nabílením. Zástavba vesnice nepředstavuje výjimečné stavby, ale o běžné hmotově tradiční objekty, které v návaznosti na dochovaný půdorys vesnice vytvářejí kvalitní a hodnotné prostředí.

Stavební vývoj vesnice kontinuálně pokračoval až do čtyřicátých let 20. století a i tato relativně mladá stavební obnova už dnes vykazuje nezpochybnitelné kvality. Oproti obecnému vývoji českých vesnic ve 20. a 21. století nedošlo v Mravíně k nevhodné výstavbě nebo k plošným demolicím, které by narušily historickou strukturu vesnice. Velká část zástavby je v současnosti dochována v autentickém stavu a dílčí nevhodné zásahy jsou rehabilitovatelné. Vesnici zůstala cenná sevřenost bez rozdrobenosti zastavění do krajiny s kvalitním dochovaným krajinným rámcem, s volnými zemědělskými plochami, se zahradami, sady a sítí cest.

Pozůstatkem středověkého vysazení vesnice je půdorys a tvar návěsního jádra, který zůstal v nezměněné podobě zachován. Uprostřed návsi leží vodní nádrž vyžděnou z pískovcových kvádrů, jejíž dnešní tvar je totožný s tvarem zachyceným na mapě stabilního katastru. Půdorys vesnice tvoří náves obdélníkového tvaru s usedlostmi uspořádanými po obvodu severní, jižní a východní strany návsi a na západní straně s domkářskou zástavbou. Toto rozložení usedlostí zachovává minimálně předbělohorskou strukturu sídla, kterou potvrdil provedený archivní průzkum. Půdorys vesnice byl zcela dotvořen do závěru 18. století, a poté došlo pouze k lokálnímu zahuštění zástavby. Dodnes lze při pohledu na zástavbu kolem návsi zřetelně lokalizovat sociální rozložení obyvatelstva a jejich stavení.

Rozložení usedlostí, které bylo zachyceno mapou stabilního katastru, bylo ve vesnici řešeno téměř podle shodné typologie. Půdorys usedlostí je řešen zpravidla jako trojstranný (popř. dvojstranný) uzavřen ohradní zdí s klenutou bránou a brankou při návsi, či komunikaci (čp. 1, 2, 3, 4, 5, 14, 15, 16, 17, 18). Jednotlivé objekty dvora usedlosti jsou situovány při hranicích stavební parcely vždy s pravidelným pravoúhlým tvarem slučujícím v podélném traktu více jednotlivých funkčních prostor pod jednu střechu. K obytným domům byly paralelně stavěny samostatně výměnky (dochováno u čp. 3, 4, 14, 15). Dvory jsou uzavírány v zadní části obdélnými původně roubenými nyní zděným (opuka) stodolami. Domy a výměnky jsou řešeny převážně se štítovou orientací směrem k veřejnému prostranství. Usedlosti chalupníků a zahradníků byly nejčastěji stavěny v tzv. hákové dispozici. Jedná se o úhlově zalomené stavby, kde na domy bezprostředně kolmo navazuje nutné hospodářské minimum.

K charakteristickým rysům zástavby patří hmota domů, kde domy jsou řešeny jako zděné přízemní se sedlovou střechou nasazenou asymetricky na stavbu a svým přesahem vytvářející zápraží a jejich štítová orientace. Charakteristické je zde materiálové řešení staveb, zdivo objektů převážně z tradiční opuky, následně z červených cihel, střešní krytina je s ohledem na blízkost Vysokého Mýta a zdejších

cihelen téměř jednotně řešena pálenou taškou, nejčastěji bobrovkou. Střešní krajina vesnice dosahuje vysokých kvalit a je dochována bez novodobých zásahů (pouze jedno střešní okno) s řadou tradičních detailů. Tradičním znakem domů z poslední třetiny devatenáctého století jsou zděné cihelné komíny s charakteristickým nálevkovým ukončením (čp. 10, 11, 13). V některých domech zůstaly dochované černé kuchyně (čp. 3, 10, 11, 25) a vzácně se dochovali i původní okenní výplně z doby výstavby (čp. 10). Za charakteristickou stavbu je nutné dále považovat zděné stodoly z druhé poloviny devatenáctého století, situované na konci dvora, které spoluvytváří přirozený přechod mezi intravilánem a extravilánem. V průběhu závěru devatenáctého století a počátku 20. století byla řada domů postupně přestavována a upravována a některé domy dostaly nové sedlové střechy s vaznicovými krovy (čp. 2, 14, 15, 16, 18). Z první třetiny dvacátého století se poměrně vzácně se dochovala šablonová výmalba světnice (čp. 3).

K celkovému obrazu vesnice náleží kromě intravilánu také extravilán, který je z velké části tvořen navazující plužinou. Na základě map stabilního katastru je patrné, že zemědělská půda na katastru vesnice byla rozčleněna na lánovou, traťovou i úsekovou plužinu. Lánová plužina navazovala na usedlosti na severní straně návsi a končila při hranici katastru, jižní část katastru byla rozdělena na jednotlivé úseky a hřeben Hradiska na tratě. Ve vesnici zůstaly zachovány záhumenické zahrady a ovocné sady navazující na usedlosti v rozsahu zachyceném mapou stabilního katastru. Také síť cest zaznamenaných již mapou prvního vojenského mapování a mapou stabilního katastru se zachovala do dnešních dnů téměř beze změn. Za kvalitně dochované materiálové řešení cest považujeme dláždění cest v intravilánu žulovou kostkou (z první poloviny dvacátého století), dochovanou štětovou úpravu úvozové cesty okolo Hradiska.

Kromě kvalitní zástavby a krajinného rámce, včetně navazujícího extravilánu, zde nechybí ani další nezbytné atributy vesnického sídla, jako je kovárna (čp. 20), křížek u silnice z roku 1861 - Kříž s litinovým krucifixem a pískovcovým podstavcem na přední straně se zobrazením Panny Marie (zaplatila paní Dobrovská, rozená Pitrová z usedlosti čp. 18), bývalá hasičárna (st.p.č. 69), vysázené vrby podél cesty do *Dolního Mravína* aj. V terénu zůstaly zachovány terénní relikty řady prvků související s tehdejší životem na vesnici a jejich zachování je o to cennější např. po rybníku Měrkovec dochovaná hráz, historické úvozy (jeden kolem Hradiska s dochovaným štětováním, druhý směrem do Popovce vedle dnešní silnice).

Velmi kvalitní jsou také dálkové pohledy na Mravín, zejména směrem od Štence, kde díky položení sídla na úpatí, dochází ke kvalitní hmotové gradaci staveb doplněných malebnou střešní krajinou. Dálkové pohledy z vrchu Hradisko jižním směrem představují další přidanou hodnotu vesnice. Řešený

prostor jižním směrem je dochován jako tradiční vesnická krajina bez novodobé narušující zástavby, ze které vystupuje dominanta poutního kostela v Luži.

Většina vesnic v regionu Vysokomýtska a navazujícího Chrudimska byla v průběhu 2. poloviny 20. století poškozena demolicemi, zánikem staršího stavebního fondu nebo nevhodnou novodobou výstavbou. Do dnešní doby se zde dochovalo malé množství lokalit, které si udržely svůj tradiční ráz bez narušení. Právě Mravín představuje památkově hodnotný a intaktně dochovaný vesnický celek.

e) Důvodové prohlášení

Na základě provedeného památkového plošného průzkumu obce Mravín, excerptce vybraných historických písemných a mapových podkladů a vyhodnocení takto získaných poznatků, jejichž výsledky jsou obsaženy v předkládaném elaborátu, je možno konstatovat, že posuzovaná lokalita splňuje podmínky nezbytné pro její prohlášení za památkovou zónu se souborem lidové architektury. Toto doporučení umocňuje skutečnost, že v navrhovaném vesnickém sídle je za kulturní památku prohlášena pouze archeologická lokalita, tvrziště Hradisko, a vzhledem k atraktivitě místa hrozí nebezpečí narušení památkově jedinečného prostředí zánikem staveb, přestavbami nebo jinými neuváženými zásahy. Mravín je menší vesnicí se zděnou zástavbou a představuje zajímavý historický sídelní útvar bez novodobých rušivých zásahů v cenném přírodním rámci. Vesnice je z hlediska půdorysného i územně krajinného hodnotným solitérem, vzácně dochovaným vzhledem k obecnému historickému vývoji našich vesnic.

Ve vesnici část obyvatel má zájem o prohlášení sídla z důvodu zachování malebnosti sídla. V roce 2013 byl zpracováván územní plán vesnice Jenišovic, jejíž je Mravín součástí. Ve vesnici pracovníci památkové péče dlouhodobě spolupracují s některými vlastníky domů a na základě žádosti obyvatel vesnice se při zpracování nového územního plánu vesnice NPÚ spojil s urbanistkou zpracovávající územní plán, a díky této spolupráci byly do územního plánu zaneseny limity rozvoje vesnice tak, aby byl zachován kvalitní obraz sídla (vymezení rozvojových ploch logicky navázaných na intravilán, stanovení maximálního zastavění parcely, možnosti konzultace novostaveb s NPÚ atd.).

f) Mapa sídla

Viz příloha

g) Výčet nemovitých kulturních památek zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek ČR:

Číslo rejstříku ÚSKP	památku
42198/6-4984	tvrz – tvrziště, archeologické stopy

h) Výčet objektů vhodných pro prohlášení za kulturní památku

Čp. 3	st.p.č. 14	usedlost z toho dům, stodola výměnek
Čp. 10	st.p.č. 10	dům
Čp. 11	st.p.č.9	dům
Čp. 18	st.p.č. 17	usedlost; z toho sýpka
Čp. 20	st.p.č. 64	bývalá kovárna
Čp. 25	st.p.č.	zahradnická usedlost

i) Fotodokumentace

Viz příloha

j) Prameny a literatura

VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Plošný průzkum vesnice Mravín*. Nálezová zpráva uložena v NPU Pardubice, 2012. Výsledky průzkumu byly publikovány: VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Plošný průzkum vesnice Mravín*. In: Průzkumy památek 2013/II. Praha: NPÚ ÚOP Střední Čechy, 2013, s. 67-82.

VAŘEKOVÁ, Zuzana. Mravín u Vysokého Mýta – plošný průzkum staveb aneb co dál? In: Jiří Kmošek – Zuzana Křenková – Radek Bryol (eds.). *Možnosti prezentace a udržitelné péče o památky lidové architektury*. Litomyšl, 2016, s. 107-120.